

Mimarlık ve Sanat İlişkisinin İlgî Adalan Seramik Panoları Üzerinden Okunması*

Reading the Relationship Between Architecture and Art Through İlgî Adalan Ceramic Panels

Bengisu Hakan, *Koruma ve Restorasyon Bölümü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 0000-0003-2350-9590.*

Fernaz Öncel, *İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 0000-0001-7394-9485.*

Özet

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Dünya'da ekonomik ve sosyal gelişmeler sonucunda mimarlık ve sanat birlikteliği kavramlarının bütünleşmesi fikri ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin de bu birlikteliği benimsemesiyle beraber, modern miras olarak belge niteliği taşıyan ve kent içinde yeni bir bellek oluşturan seramik ve mozaik pano eserleri ortaya çıkmıştır. Eserler, İstanbul'da ilk olarak Levent'deki yapılar üzerinde görülmektedir. Birçok sanatçının Kadıköy'deki yapılar için pano çalışması yaptığı gözlemlenmektedir. Bu önemli sanatçılardan birisi de İlgî Adalan'dır. Kadıköy'de 43 apartmanda seramik panosu bulunan sanatçının soyut çalışmaları, kullandığı renkler ve formlar dikkat çekmektedir. Kadıköy'deki kentsel dönüşüm nedeniyle Modernizm dönemi etkisi ile yapılmış olan binalar üzerindeki sanat eseri panolarda yok olmaktadır. Bu makalede, Adalan'ın Kadıköy bölgesinde yapı cephelerinde, yapı dışı giriş ve yapı içi giriş kısımlarında yapmış olduğu seramik panoların boyutları, renkleri ve formları ele alınmıştır. Günümüzde mevcut olup olmadığı tespit edilerek, değerlendirilmeye ve belgelenmeye çalışılmıştır. Sanat eserlerinin belgelenip tescillenmesi amaçlanarak bir envanter fişi önerisi hazırlanmıştır.

Bu çalışma kapsamında, İlgî Adalan'ın mimarlık-sanat iş birliği sonucu ortaya çıkan seramik pano eserlerinin belgelenmesi, değerlerinin anlaşılması ve gelecek nesillere özgün bir şekilde aktarılması amaçlanmıştır. Panoların yok olma, bozulma ve nasıl korunması gerektiğine dair öneriler sunulmuştur. Böylece günümüze ulaşmayan eserler gelecek nesillere aktarılırken, mevcutların yok olmadan korunması, restorasyonu ve kentsel dönüşüm yapılarında tekrar kullanılmasının mümkün olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: İlgî Adalan, Kadıköy, mimarlık, sanat, seramik pano.

Akademik Disiplin(ler)/Alan(lar): Mimarlık ve sanat, seramik.

Abstract

As a result of the economic and social developments following the Second World War, the idea of integrating the concepts of architecture and art began to emerge. In Turkey, the adoption of this unity led to the creation of ceramic and mosaic panel works, which serve as modern heritage documents and contribute to the formation of new urban memory. These works first appeared on buildings in the Levent district of Istanbul. It has been observed that many artists produced panel works for the buildings in Kadıköy. One of the prominent artists in this context is İlgî Adalan. Adalan, whose ceramic panels adorn 43 apartment buildings in Kadıköy, is distinguished by his abstract works, as well as the colors and forms he employs. However, due to urban transformation in Kadıköy, many of these art panels on buildings from the Modernist period are disappearing. In this article, the dimensions, colors and forms of the ceramic created by Adalan on the facades, external entrances and internal entryways of buildings in the Kadıköy area are examined. Efforts have been made to assess and document whether these works still exist today. An inventory form proposal has been prepared with the aim of documenting and registering these artworks.

this study aims to document and understand the significance of İlgî Adalan's ceramic panel works, which emerged from the collaboration between architecture and art and to ensure their authentic transmission future generations. Suggestions are made regarding disappearance, deterioration and the methods required for the preservation of these panels. Thus, while works that no longer exist can be transmitted to future generations, it is also thought that the preservation, restoration, and reuse of the existing works in urban transformation projects can be possible.

Keywords: İlgî Adalan, Kadıköy, architecture, art, ceramic panel.

Academical Disciplines/Fields: Architecture and art, ceramic.

*Bu çalışma, Bengisu Hakan tarafından İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı'nda, Dr. Öğr. Üyesi Fernaz ÖNCEL danışmanlığında 'Mimarlık ve Sanat İlişkisindeki Eserlerin Bozulma Nedenleri ve Koruma Sorunlarının İlgî Adalan Seramik Panoları Üzerinden Değerlendirilmesi' adlı Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

- **Sorumlu Yazar:** Bengisu Hakan, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Koruma ve Restorasyon Bölümü, Mimarlık ABD.
- **Adres:** İstanbul Ticaret Üniversitesi, Küçükyalı Mah. Küçükyalı E5 Kavşağı, İnönü Cad. No:4. 34840 Maltepe/ İstanbul.
- **E-posta:** bengisuhakann@gmail.com
- **Çevrimiçi yayın tarihi:** 04.10.2024
- **doi:** 10.17484/yedi.1495239

Geliş tarihi: 03.06.2024 / **Kabul tarihi:** 10.09.2024

1. Giriş

İlgi Adalan Sanat Anlayışı'nın yapılar üzerinde oluşturduğu etkiyi ortaya koymak ve sanatçı İlgi Adalan'ın eserlerinin incelenmesi, mimarlık ve sanat iş birlikteliği sonucu ortaya çıkan seramik pano eserlerinin belgelenmesi, değerlerinin anlaşılması ve korunabilmeleri için neler yapılabileceğinin ele alınmasına çalışılmıştır.

Modern miras olarak bir belge niteliği taşımakta olan seramik ve mozaik pano eserleri farklı işlevlerdeki kamusal ve sivil yapılar üzerinde yer almıştır. Panolar; yapıların dış cephesinde, yapı dışı giriş, yapı içi giriş kısımlarında görülmekte ve yapının inşaat süreci ile eş zamanlı olarak ilerlemektedir. İnşaat bitmeden eser hazırlanarak yapıda belirlenen alana monte edilmektedir. Yapıların oran-orantı, korkuluk, cephe düzeni, saçak gibi dış ve iç mekânsal birçok detayı Modernizm etkisi ile yapılmıştır. İstanbul'da ilk olarak Avrupa Yakası'nda Levent'deki yapılar üzerinde mozaik pano çalışmaları görülmektedir. Anadolu Yakası'nda ise Kadıköy'de birçok sanatçının seramik ve mozaik pano çalışmaları gözlemlenmektedir. Kadıköy'deki önemli seramik sanatçılarından birisi de İlgi Adalan'dır.

Bu çalışma kapsamında, ilk olarak Adalan'a ilişkin literatür taramaları yapılmıştır. Ardından sanatçı ile birebir görüşmeler gerçekleştirilerek kişisel arşivine ulaşılmıştır. Panolar tespit edilmiş olup, yerinde gözlem ile panoların mevcut olup olmadığı, güncel durumları belgelenmiş ve eserler Adalan'a gösterilerek sanatçıya ait bir çalışma olup olmadığı teyit ettirilmiştir. Sanatçı, seramik pano yapım ve montaj tekniklerini bizlere detaylı bir şekilde anlatmış bulunmaktadır.

Yapıldığı dönem itibarıyla ve üzerinde seramik panolar bulunması nedeniyle, somut ve somut olma değerlerine sahip olan bu apartmanlar kendilerini diğer apartmanlardan farklı kılmıştır. Adalan'ın Kadıköy'de yoğun olarak seramik pano çalışmaları yaptığı gözlenen 1975-1996 yılları arasını anlayabilmek için dönem içlerinde Dünya'da ve Türkiye'de gerçekleşen mimarlık-sanat birlikteliği sonucu ortaya çıkan çalışmalara değinilmektedir. Sanatçının yapı cephelerinde, yapı dışı giriş ve yapı içi giriş kısımlarında yapmış olduğu 43 tane seramik pano çalışması incelenerek yapım tekniği, boyutları, renkleri ve formları tespit edilerek, panoların günümüzdeki durumları, mevcut olup olmadıkları belgelenecek literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Kentsel dönüşüm sonucu yıkılmakta olan seramik panolu apartmanların inşaat firmaları ile görüşmeler gerçekleştirilerek eserlerin korunması sağlanmıştır.

Adalan ile yapılan görüşmeler, görsel belgeler, yazılı belgeler ve bu çalışma kapsamında yapılan saha çalışmaları doğrultusunda apartmanların adreslerinden ada/parsel bilgilerine ulaşılarak Kadıköy Belediyesi ile iletişime geçilerek, ruhsat ve iskân tarihlerine ulaşılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda yapılara ve üzerlerindeki seramik panolara dair tarih, yapım tekniği gibi net olmayan bilgilerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Tüm bu araştırmalar ışığında, sanatçının apartmanlar için yapmış olduğu seramik panolar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir. Yapısal ve yapı öğelerine dair analizler ile Adalan'ın apartman panoları ile apartman panoları dışında yapmış olduğu seramik eserler renk, boyut ve form gibi kriterler bağlamında değerlendirilmiştir. Kentsel dönüşümden dolayı Adalan'ın Kadıköy'de panolarının bulunduğu İhsan Bey Apartmanı (İlgi Adalan Arşivi, 2023b) ve İter Apartmanı günümüze ulaşmamıştır (İlgi Adalan Arşivi, 2023c).

Bu çalışmanın alan analizi esnasında yok olma tehdidi ile karşı karşıya olan panoların yaşatılması için çeşitli kurum ve kuruluşlarla görüşülmüştür. Eserlerin korunarak gelecek nesillere aktarılması gerektiği konusunun kamu ile paylaşılarak yaygınlaştırılması ve böylece yok olma tehlikesi altındaki panoların özgün şekilde aktarılmasının mümkün olacağı düşünülmektedir.

Seramik panoların yok olma, bozulma ve nasıl korunması gerektiğine dair öneriler sunulmuştur. Tescili bulunmayan sanat eserlerinin belgelenip tescillenmesi amaçlanarak bir envanter öneri fişi hazırlanmıştır. Bu sayede, bu çalışma yok olan eserleri gelecek nesillere aktarırken, mevcutların yok olmadan korunması, restorasyonu ve kentsel dönüşüm yapılarında tekrar kullanılması için belge niteliği taşımaktadır.

2. Modernizm Dönemi'nde Mimarlık ve Sanat İş Birliğinin Oluşumu

Modernizm 'Malzemeye Sadakat' ilkesi olarak ifade bulan bir yaklaşımdır. 1900'lerin başında taklitten uzaklaşıp, özgün olma, yeni bir gerçeklik yaratma olgusu ile ortaya çıkmıştır (Susamoğlu, 2014, s. 121-122). Bauhaus dönemine kadar zanaat ürünü olan seramik, Bauhaus döneminden itibaren sanayi dünyasının ve endüstriyel tasarımın malzemesi haline dönüşerek günümüze ulaşmıştır. Yeni nesil mimarlar ve sanatçılar, seramik sanatına yoğunlaşmaya ve üretimler yapmaya başlamışlardır. Dönemindeki seramik kaplarının çok yönlülüğü nesnelere oluştururken işleve en uygun biçimde kullanılması amacıyla, bunlara en uygun formlar oluşturulmuştur. W. Gropius, I. Itten ve V. Kandinsky tarafından üç ana geometrik form belirlenmiştir. Bunlar; kare, daire ve üçgendir (Rössler ve Otto, 2018, s. 22).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Dünya'da ve Türkiye'de mimarlık-sanat sentezine uygun modern yapılar inşa edilmeye başlanmıştır (Erkol, 2009, s. 17). Melih Birsnel, Sami Sisa, Orhan Şahinler, Utarit İzgi, Abdurrahman Hancı, Haluk Baysal, Melih Koray gibi dönemin önemli mimarları ile İlgili Adalan, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Jale Yılmazbaşar, Kuzgun Acar, Füreye Koral gibi önemli sanatçılar iş birliği yaparak özgün ve estetik örnekleri kamusal ve özel yapılar üzerinden sunmuşlardır (Tulum ve Güney, 2018, s. 106).

Seramik sanatı Türkiye'de 1929 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nde seramik atölyelerinin açılmasıyla başlamıştır (Cezar, 1983, s. 23). Seramik sanayisinin gelişmesi, fabrikalaşmanın ve endüstrinin gelişmesiyle beslenmiştir. Füreye Koral 1951'de ilk özel seramik atölyesini açarak birçok kişiye ışık tutmuştur (Erman, 2010, s. 80-81). 1950'den sonrasında ise seramik artık mimari yapılarda, fabrikalarda, otellerde ve kamu binalarında oldukça sık kullanılmaya başlanmıştır (Gül vd., 2014, s. 73). 1960-1970 yıllarında seramiğin yükselişte olduğu görülmektedir. Bu dönem içerisinde seramik eğitimi almak üzere birçok sanatçı yurtdışına gitmiştir (Duymaz, 1998, s. 48). Endüstrinin ilerlemesinde sanatçının etkisi büyüktür (Kılıç, 1998, s. 6).

2.1. Mimarlık ve sanat iş birliğinin seramik panolar ile ilişkisi

Modernizm etkisi ile tasarlanan seramik panolar buldukları mekâna özgünlük katmışlardır. Seramik pano çalışmalarına ilk olarak yapıların içinde başlanmış olup, zaman içinde iç mekândan dış mekâna doğru ilerleyerek yapının dış cephesinde de görülmeye başlanmıştır (Gül vd., 2014, s. 73-75). Bu dönemde mimar ve sanatçı iş birliğine bakıldığında yapılmış olan eserlerin; apartmanlar, sinemalar, fabrikalar, iş hanları ve oteller üzerinden ele alındığı görülmektedir. İstanbul'da birçok sanatçıyı tasarıma dahil eden İstanbul Manifaturacılar Çarşısı, Vakko Fabrikası ve Divan Oteli dikkat çekici üç örnektir. Bu örnekler baktığımızda mimarlık-sanat ilişkisinde eserler mimarlığa eklenen bezeme veya süs olarak değil, tasarım sürecinin bir parçası olarak ele alınmıştır (Kan Ülkü, 2019, s. 503). Modernizm dönemi yapılarındaki rölyef, duvar resmi, mozaik ve seramik panolar etnik bir kimlik oluşturarak kentsel ve toplumsal belleğin elemanları haline dönüşmüşlerdir (Tulum ve Güney, 2018, s. 106). Bu dönemde duvar yüzeylerinin tuval gibi değerlendirildiği görülmektedir (Can, 2018, s. 55). 1960'lı ve 1970'li yıllarda da bu durum hızlı bir şekilde ilerlemeye devam etmiştir. Dönemi örnekleyen bu panolar geniş yüzeylerde değerlendirilirken, mimari dili ile bağlantılı ve güçlü renklerin hakim olduğu sanatsal çalışmalar görülmektedir (Çiftçi ve Tulum, 2021, s. 81).

Mimarlık ve sanat sentezi, Horacio Torrent tarafından 4 farklı tipte yorumlanmaktadır. Birinci tipte, ortak bir mekânın paylaşımı söz konusudur. Burada genellikle inşa sonrasındaki süreç söz konusudur. Bu yüzden Torrent, çalışma içindeki birlikteliğin güçlü olmayan bir ilişki olduğunu dile getirir. İkinci tipte, mimarlık tuval olarak kullanılır. Yapı cephelerindeki duvar resimleri buna örnek verilmektedir. Üçüncü tip, vitray bir pencerenin ortamda oluşturduğu atmosfer fikri ile ilişkilidir. Torrent'e göre bu etki mimarlık-sanat ilişkisinden ziyade dekorasyon veya süsleme olarak değerlendirilmelidir. Dördüncü tipe gelindiğinde ise mimarlıkta mekân ve sanatın birbiri ile olan bağlantısı söz konusudur. Bundan dolayı Torrent dördüncü tipi mimarlık-sanat bütünlüğünün en başarılı durumu olarak değerlendirir (Torrent, 2010, s. 9). Bu çalışma kapsamında, incelenen yapılar üzerindeki Adalan eserlerinin mimarlık ve sanat bütünlüğü sentezinde 2. ve 4. tip ile uyumlu olduğu gözlemlenmektedir.

3. İlgi Adalan Sanat Anlayışı'nın Oluşum ve Gelişimi

İlgi Adalan 1936'da Bursa'da doğmuştur. Ailesi, çocukluk anıları, gençlik dönemi ve iş hayatı sanatçı kimliğini etkilemiştir. Halil Dikmen, Cemal Tollu ve Sabri Berker gibi önemli sanatçılarından dersler alarak atölyelerinde çalışmıştır. İlk işi Bebek Fabrikası'nda olmuştur. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nden mezun olduktan sonra 1959'da Gorbun Seramik Fabrikası'nda çalışmaya başlamıştır (Seramik Arşiv, 2023).

Mimari pano ve artistik işlerini aynı anda yürütürken, Ümraniye'deki evinin yıkılmasıyla birlikte şu anda oturduğu Kadıköy'deki evine taşınarak bir odasını atölyeye dönüştürmüştür. Mevcut atölyesinin küçük olmasından dolayı Ümraniye'deki evinden taşındıktan sonra apartmanlara seramik pano yapmayı bırakmıştır. Vitra Sanat Atölyesi Adalan'a kucak açmış ve çalışmalarını burada sürdürmüştür (İlgi Adalan, kişisel görüşme, 4 Aralık 2023).

Adalan form çalışmalarında; siyah, beyaz ve altın rengini kullanırken, apartmanlar için yapmış olduğu seramik panolarda ise siyah, sarı, beyaz, krem, turkuaz, hardal, kahverengi, yeşil, gri, bej, turuncu, kırmızı, altın sarısı ve mavi renkleri kullandığı görülmektedir. Çalışmalarını daire, dikdörtgen, sekizgen, kare, üçgen gibi geometrik formlardan ve kuş, balık, horoz, tavşan, ördek, ağaç, çiçek, nazar boncuğu, mantar gibi motifler üzerinden ilerlettiği görülmektedir. Detaylarda kullandığı organik geçişler ile bizlere görsel hareket geçişini sunmaktadır (Okur, 2005, s. 2). Malzeme ile savaşarak işi malzemeye bıraktığı görülmektedir. Panoların çoğu günümüze ulaşmış olup, çalışmaların teknik çalışmalar olduğu görülmektedir (Seramik Arşiv, 2023).

Adalan, sahip olduğu yaratıcı cevheri alabildiğince çağdaş kılma ve güncelleştirmektedir. Seramik sanatı içinde yer alan çanak çömlekler, kupalar, tabaklar gibi hem dekoratif hem de fonksiyonel olan eşyaları, estetik imkanlar dahilinde ortaya çıkarmaktadır (Gezgin, 2002, s. 48). Siyah ve beyazın kontrastında var olan eller, yüzler, heykel seramikler (Görsel 1) hem malzemeyi zorlayan yönelimi hem de kavramsal anlam ve içerikleriyle diğer yuvarlak kabartma motifli panolar ve ortalarında yer alan altın detaylar hem çeşitlilik içinde zenginleşmeyi hem de sanatçının yaratıcı potansiyelini ortaya koymaktadır (Gezgin, 2002, s. 66).

Görsel 1. Opak Sırlı Dekoratif Duvar ve Rölyef Tabaklar, Seramik Form Eserleri (Gezgin, 2002)

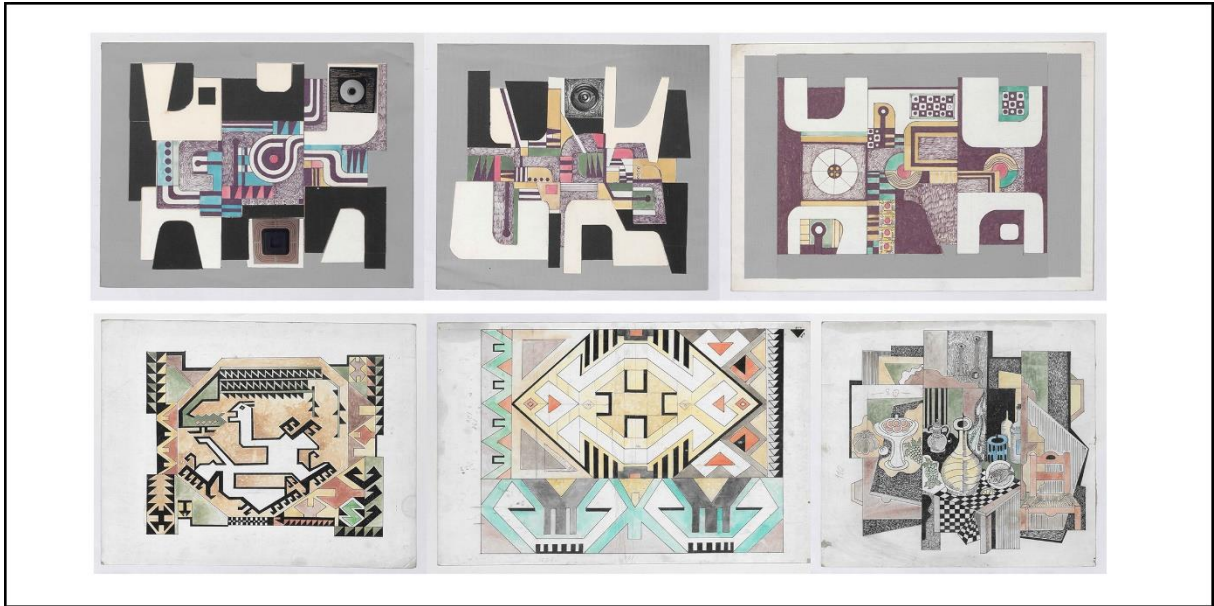
3.1. İlgi Adalan'ın mimari yapılar ve yapı öğeleri üzerindeki sanat eserleri

Adalan'ın seramik sanatının her alanında çalışmalar meydana getirdiği görülmektedir. Endüstriyel seramikten, panolara, özgün ve soyut modellerinden, kullanım eşyası olabilecek rasyonel çözümlere kadar uzanan geniş bir yaratıcı üretkenliğini sürdüren güçlü bir kurgu, özgür yaratma ve hayalindekileri gerçeğe dönüştürecek beceri ile yoluna devam eden bir sanatçıdır (Gezgin, 2002, s. 30). Sanatçının seramiği hemen hemen bütün imkânları ve boyutlarıyla değerlendirerek, kendi yaratıcı kimliğini de ortaya koyarak oluşturduğu 'Mimari Panolar' ayrıca üzerinde değerlendirilmesi gereken çalışmalarındandır. Seramik

panolar, bireysel mekânlarda ve apartman mimarisinde belirginleşen bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Seramik panoların mimariyle birlikte ilerletilmesi ve binaların özelliklerine göre şekillendirilmesi, çalışmalar yapılırken sanatçının özgün yaklaşımı ve üslubunun devreye girmesi panoları ayrıcalıklı kılan yönlerdendir (Gezgin, 2002, s. 32).

Yapılara mimari pano tasarım çalışması isteyen müteahhitler mimarlarla, mimarlar da Adalan ile iletişime geçmektedir. Sanatçı, pano çalışması istenen binaları ziyaret ederek panonun yapılıp yapılmayacağına karar vermektedir. Her apartmana pano yapmamakla beraber panonun konumunu da kendisi belirlemektedir. Eserin yapılacağı bölgenin ölçüsü alındıktan sonra, panonun monte edileceği alana uygun sıva işlemleri yapılmaktadır. Panonun takılacağı bölgeye boya işlemi uygulanmamaktadır. Daireler satılmadan önce seramik pano yerinde hazır olmaktadır, çünkü pano daire satışlarını ve fiyatlarını etkilemektedir. Cephede büyük olan panolar inşaat alanında iskele kuruluyken takılmaktadır. Panoları tek başına yapmasının yanı sıra paketleme, taşıma ve monte etme işlemlerini de kendisinin yapıyor olması sanatçının işini başından sonuna kadar her detayı ile takip ettiğini bizlere göstermektedir. Sanatçı, dönem içinde Kadıköy ve Bayramoğlu'nda yaklaşık 10 tane şömine çalışması da yapmıştır (İlgi Adalan, kişisel görüşme, 18 Aralık 2023).

Adalan'a göre seramik duvar panosu %50 teknik bilgiye, %50'de yaratıcılığa bağlı bir olaydır. Mimari panolar yaparken öncelikle; duvarlar, cepheler, mekân özellikleri, yapının formu, rengi, ışık kaynağı, yapı etrafında neler olacağı, sirkülasyonu yani alansal konumunu göz önüne alıp değerlendirdikten sonra çalışmalarına adım atmaktadır. Binayı görüp değerlendirdikten sonra eskiz çalışması hazırlamaktadır (Görsel 2). Eskiz çalışmaları ve ufak bir maket hazırladıktan sonra tüm verileri değerlendirmektedir. Bunun temelinde sanatçının yapı ve seramik pano arasındaki yaklaşımı, bakış açısı ve bütünlüğü oluşturmaya çalışmaktadır (Gezgin, 2002, s. 36-38). Bazı panolarına *İlgi* yazılı imzasını atarak yapının kendisine ait olduğunu belirtmektedir.

Görsel 2. Yapısı Tespit Edilemeyen Seramik Pano Eskiz Çalışmaları (İlgi Adalan Arşivi, 2023a)

3.2. İlgi Adalan'ın Kadıköy'de seramik panolarının bulunduğu apartmanlar

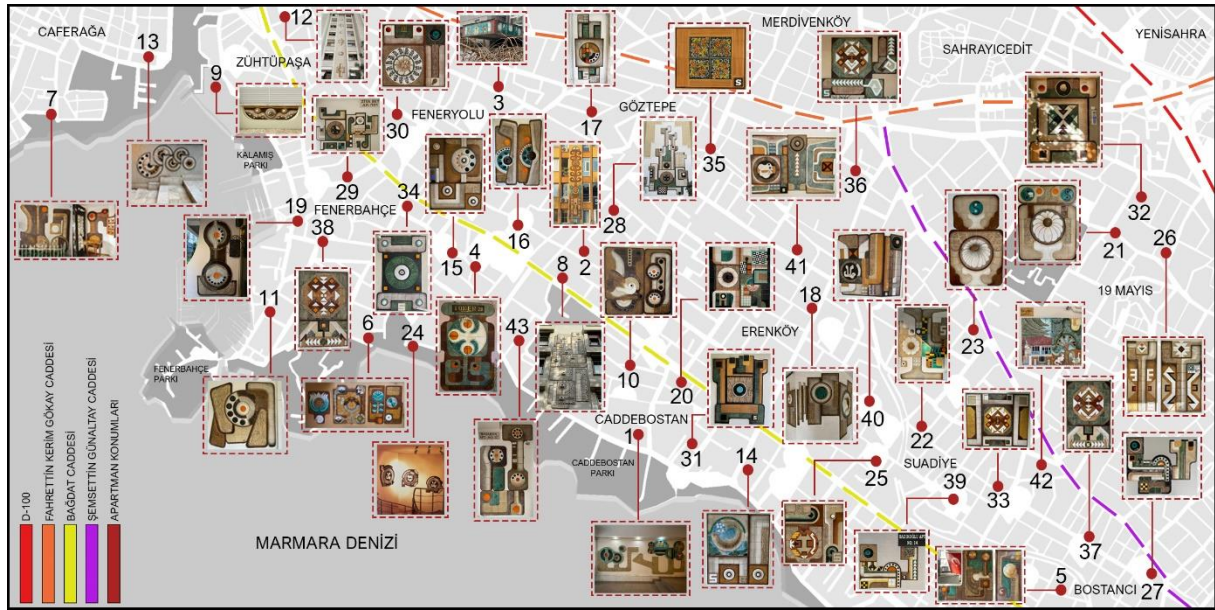
Bu çalışma kapsamında İlgi Adalan'ın Kadıköy Bölgesi'nde üzerinde seramik panosunun bulunduğu 43 apartman incelenmiştir. Bunlardan 42 tanesinin mevcut olup, 1 tanesinin kentsel dönüşüm sonucu yıkıldığı belgelenmiştir. Adresleri belirlenen apartmanların ada/parsel bilgilerine ulaşılarak, 12 Aralık 2023 tarihinde Kadıköy Belediyesi ile iletişime geçilmiş olup apartmanların ruhsat ve iskân tarihlerine ulaşılmıştır. Yapıların ruhsat tarihleri incelenerek yapım tarihi net olmayan seramik panoların yapılış tarihleri yaklaşık olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

İncelenen apartmanlar; Fatih Apartmanı, Heper Apartmanı, Göktepe Apartmanı, Toker Apartmanı, Dipsar Apartmanı, Haznedarbaşı Hacı Mehmet Efendi Apartmanı, Mehtap Apartmanı, Önder Apartmanı, Beyaz Ev

Apartmanı, Burak Apartmanı, Gezi Apartmanı, Pınarbaşı Apartmanı, Arif Bey Apartmanı, Balıklı Apartmanı, Ergunalp Apartmanı, Şahinbaş Apartmanı, Ark Apartmanı, Artek Apartmanı, Kalamış Apartmanı, Kuyucu Apartmanı, Lütfi Bey Apartmanı, Oğuz Apartmanı, Murat Apartmanı, Büyük Kulüp, Bilge Apartmanı, Halil Bey Apartmanı, Hayat Apartmanı, Zeynep Apartmanı, Ziya Bey Apartmanı, Çınar Apartmanı, Karani Apartmanı, Mehmet Bey Apartmanı, Demirsan Apartmanı, Mahur Apartmanı, Milaslı Cavit Bey Apartmanı, İnci Apartmanı, Savaş Apartmanı, Yeni Bozkır Apartmanı, Sadıkoğlu Apartmanı, İhsan Kavukçuoğlu Apartmanı, Taç Apartmanı, Yılmaz Köşk Apartmanı, Başaran Apartmanı'dır.

Alan analiz dış gözlemlerle yapılan tespitler sonucu İlgi Adalan'ın Kadıköy'de seramik panoların bulunduğu apartmanların yapı bilgileri, konumları, panoların genel durumları, kullanılan renkler ve formlar tespit edilerek aşağıda detaylı şekilde açıklanmıştır. Adalan'ın seramik panolarının bulunduğu apartmanlar için bir harita çalışması hazırlanmıştır (Görsel 3).

Görsel 3. İlgi Adalan'ın Kadıköy'de Seramik Panolarının Bulunduğu Apartmanların Haritası (Hakan, 2024)

Panoların bulunduğu apartman ve seramik pano fotoğrafları *İlgi Adalan'ın Kadıköy Apartmanları Üzerindeki Seramik Pano Eserlerinde Tespit Edilen Durumların Değerlendirilmesi* adlı başlık içerisindeki tablolarda yer almaktadır.

İlgi Adalan'ın Kadıköy'de Seramik Panolarının Bulunduğu Apartmanların Haritası başlıklı Görsel 3 içinde yer alan, 7 numaradaki Mehtap Apartmanı'nın iç holündeki seramik pano fotoğrafı (Her Umut Ortak Arar, 2021) ve 24 numaradaki Büyük Kulüp'ün içinde bulunan seramik panoların fotoğrafı (Gezgin, 2002, s. 47), dışındaki 44 fotoğraf makalenin sorumlu yazarının 2022-2023 yıllarında, saha çalışmaları sırasında belgelemiş olduğu kişisel arşivine aittir.

3.2.1. Fatih apartmanı

Caddebostan Mahallesi, Caddebostan İskele Sokak, No:8'de bulunmaktadır. Zemin ve on iki kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının içeri giriş kısmında Adalan'a ait iki adet seramik pano bulunmaktadır. Panolarda kahverengi, bej, beyaz, kırmızı, turuncu, siyah, yeşil ve turkuaz renkler hakimdir. Daire, kare ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserlerde güncel olarak malzeme kayıpları ve çatlaklar tespit edilmiştir. Panoda sanatçının imzası bulunmaktadır.

3.2.2. Heper apartmanı

Göztepe Mahallesi, Güzel Sokak, No:2'de bulunmaktadır. Zemin ve dört kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, bej, turkuaz, kırmızı ve turuncu renkler hakimdir. Daire, kare, üçgen ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Pano, ses sanatçısı Seçil Heper için yapılmıştır (İlgi Adalan, kişisel görüşme, 26 Şubat 2023).

Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları ve renk solmaları tespit edilmiştir.

3.2.3. Göktepe apartmanı

Feneryolu Mahallesi, Göktepe Sokak, No:1'de bulunmaktadır. Zemin ve on kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde üç taraflı olarak Adalan'a ait seramik panolar bulunmaktadır. Panolarda beyaz, turkuaz ve turuncu renkler hakimdir. Daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserlerde güncel olarak renk solmaları, çatlaklar ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir. Pano üzerinde açılan su borusu deliklerinin esere zarar verdiği görülmektedir.

3.2.4. Toker apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Hasan Ali Yücel Sokak, No:29'da bulunmaktadır. Zemin ve dört kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, yeşil ve turuncu renkler hakimdir. Daire ve dikdörtgenler formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak renk solmaları ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir. Panoda sanatçının imzası bulunmaktadır.

3.2.5. Dışsar apartmanı

Bostancı Mahallesi, Bağdat Caddesi, No:471'de bulunmaktadır. Zemin ve dört kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte ve içeri giriş kısmında Adalan'a ait seramik panolar bulunmaktadır. Panolarda krem, kahverengi, yeşil, bej ve turuncu renkler hakimdir. Daire, kare ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Dışarıdaki panoya boya bulaştığı, hava şartlarından etkilenerek bozulduğu ve içerideki panoda çatlaklar tespit edilmiştir.

3.2.6. Haznedarbaşı Hacı Mehmet Efendi apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Operatör Cemil Topuzlu Caddesi, No:14'de bulunmaktadır. Zemin ve on dört kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait dört parça seramik pano bulunmaktadır. Panolarda kahverengi, siyah, beyaz, turkuaz, bej, yeşil ve turuncu renkler hakimdir. Daire, dikdörtgen, lale ve yaprak formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserlerde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir. Panoda sanatçının imzası bulunmaktadır.

3.2.7. Mehtap apartmanı

Caferağa Mahallesi, Ferit Tek Sokak, No:28'de bulunmaktadır. Zemin ve sekiz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait kuş motifli soyut bir kompozisyon ve içeri giriş kısmında daire ve kare formlarından oluşan seramik panolar bulunmaktadır. Panolarda krem, kahverengi, bej, beyaz ve turuncu renkler hakimdir. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Dışarıda bulunan eserde bozulmaların olduğu, içeride bulunan panonun ise iyi durumda olduğu tespit edilmiştir. Apartmanın mimarı Melih Koray'dır (Tulum, 2019, s.108).

3.2.8. Önder apartmanı

Caddebostan Mahallesi, Bağdat Caddesi, No:261'de bulunmaktadır. Zemin ve dört kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde Adalan'a ait büyük bir seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, kahverengi, beyaz ve gri renkler hakimdir. Kare ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak renk solmaları tespit edilmiştir. Panoda sanatçının imzası bulunmaktadır.

3.2.9. Beyaz Ev apartmanı

Zühtüpaşa Mahallesi, Münir Nurettin Selçuk Caddesi, No:72'de bulunmaktadır. Zemin ve üç kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde Adalan'a ait seramik panolar bulunmaktadır. Panolarda kahverengi, beyaz, gri, bej ve krem renkler hakimdir. Daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserlerde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.10. Burak apartmanı

Caddebostan Mahallesi, Sarıgül Sokak, No:26'da bulunmaktadır. Zemin ve beş kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda

kahverengi, beyaz, siyah, krem ve turuncu renkler hakimdir. Daire, dikdörtgen ve kuş formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak renk solmaları ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.11. Gezi apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Yoğurtçubaşı Sokak, No:13'te bulunmaktadır. Zemin ve üç kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, kahverengi, beyaz, siyah ve turuncu renkler hakimdir. Daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserin güncel olarak iyi durumda olduğu tespit edilmiştir. Panoda sanatçının imzası bulunmaktadır.

3.2.12. Pınarbaşı apartmanı

Zühtüpaşa Mahallesi, Asım Us Sokak, No:16'da bulunmaktadır. Zemin ve yedi kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde Adalan'a ait seramik panolar bulunmaktadır. Panolarda kahverengi, beyaz, siyah ve bej renkler hakimdir. Daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.13. Arif Bey apartmanı

Caferağa Mahallesi, Şair Latifi Sokak, No:82'de bulunmaktadır. Zemin ve beş kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının bahçe duvarında Adalan'a ait seramik panolar bulunmaktadır. Panolarda kahverengi, beyaz ve siyah renkler hakimdir. Daire formundan oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları ve renk solmaları tespit edilmiştir.

3.2.14. Balıklı apartmanı

Caddebostan Mahallesi, Nihat Kızıltan Sokak, No:22'de bulunmaktadır. Zemin ve üç kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, krem, mavi ve yeşil renkler hakimdir. Daire, kare, dikdörtgen ve balık formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserin güncel olarak iyi durumda olduğu tespit edilmiştir.

3.2.15. Ergunalp apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Hasan Ali Yücel Sokak, No:17'de bulunmaktadır. Zemin ve beş kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, krem ve turuncu renkler hakimdir. Daire, kare ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.16. Şahinbaş apartmanı

Göztepe Mahallesi, Mustafa Mazhar Bey Sokak, No:4'te bulunmaktadır. Zemin ve beş kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait iki adet seramik pano bulunmaktadır. Panolarda krem, kahverengi, siyah, turkuaz, bej ve turuncu renkler hakimdir. Daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserlerin güncel olarak iyi durumda oldukları tespit edilmiştir. Panoda sanatçının imzası bulunmaktadır.

3.2.17. Ark apartmanı

Göztepe Mahallesi, Güzel Sokak, No:10'da bulunmaktadır. Zemin ve altı kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, beyaz, yeşil, bej, kahverengi, hardal, turuncu ve siyah renkler hakimdir. Kare, daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak çatlakların, malzeme kayıplarının ve renk solmalarının olduğu tespit edilmiştir.

3.2.18. Artek apartmanı

Erenköy Mahallesi, Hacı Hakkı Bey Sokak, No:21'de bulunmaktadır. Zemin ve yedi kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait üç adet seramik pano bulunmaktadır. Panolarda kahverengi, beyaz, bej, yeşil, siyah ve krem renkler hakimdir. Kare, daire, dikdörtgen ve çiçek formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserlerde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.19. Kalamış apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Fener Kalamış Caddesi, No:52'de bulunmaktadır. Zemin ve üç kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, bej, siyah ve turuncu renkler hakimdir. Daire formundan oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları ve renk solmaları tespit edilmiştir.

3.2.20. Kuyucu apartmanı

Caddebostan Mahallesi, Prof. Mustafa Reşit Belgesay Sokak, No:24'te bulunmaktadır. Zemin ve on dört kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, beyaz, bej, turkuaz, kırmızı, yeşil, turuncu ve siyah renkler hakimdir. Kare, daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.21. Lütfi Bey apartmanı

19 Mayıs Mahallesi, Rıfki Bey Sokak, No:9B'de bulunmaktadır. Zemin ve beş kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda bej, krem, siyah, beyaz, turuncu, turkuaz ve kahverengi renkler hakimdir. Çiçek, kare, daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.22. Oğuz apartmanı

Suadiye Mahallesi, Nurettin Ali Berkol Sokak, No:39'da bulunmaktadır. Zemin ve altı kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, sarı, hardal, bej ve turuncu renkler hakimdir. Daire, kare, dikdörtgen, üçgen ve çiçek formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.23. Murat apartmanı

Suadiye Mahallesi, Tonoğlu Sokak, No:37'de bulunmaktadır. Zemin ve beş kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının giriş kısmında, dış cephede Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda beyaz, turkuaz, bej, krem, kahverengi ve siyah renkler hakimdir. Daire, dikdörtgen ve çiçek formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak renk solmaları tespit edilmiştir.

3.2.24. Büyük Kulüp

Caddebostan Mahallesi, Operatör Cemil Topuzlu Caddesi, No:42'de bulunmaktadır. Binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının içerisinde Adalan'a ait üç adet seramik pano bulunmaktadır. Panolarda kahverengi, krem, beyaz ve siyah renkler hakimdir. Daire ve kuş formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır.

3.2.25. Bilge apartmanı

Suadiye Mahallesi, Kazım Özalp Sokak, No:14'te bulunmaktadır. Zemin ve sekiz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, krem, beyaz, bej, siyah, sarı ve yeşil renkler hakimdir. Daire, kare, üçgen ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.26. Halil Bey apartmanı

19 Mayıs Mahallesi, Rıfki Bey Sokak, No:12'de bulunmaktadır. Zemin ve sekiz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait iki adet seramik pano bulunmaktadır. Panolarda bej, krem, siyah, beyaz, kırmızı, kahverengi ve turuncu renkler hakimdir. Kare, üçgen ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eserler, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserlerde güncel olarak renk solmaları ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.27. Hayat apartmanı

Bostancı Mahallesi, Levent Sokak, No:6'da bulunmaktadır. Zemin ve dokuz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem,

beyaz, turuncu, sarı, yeşil, bej, turkuaz, hardal, kahverengi ve siyah renkler hakimdir. Kare, daire, üçgen ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunmaktadır. Eserde güncel olarak çatlaklar ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir. Panoda sanatçının imzası bulunmaktadır.

3.2.28. Zeynep apartmanı

Göztepe Mahallesi, Bağdat Caddesi, No:195'te bulunmaktadır. Zemin ve dört kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde Adalan'a ait büyük seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, yeşil, krem, kahverengi ve bej renkler hakimdir. Kare, daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserin güncel olarak iyi olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise çatının ve binanın sağ, sol cephelerinin panoyu hava şartlarından koruyor olmasıdır.

3.2.29. Ziya Bey apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Yeşil Kır Sokak, No:3'te bulunmaktadır. Zemin ve sekiz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, kahverengi, siyah, turkuaz, yeşil, bej, hardal, turuncu ve altın sarısı renkler hakimdir. Daire, kare, dikdörtgen ve üçgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.30. Çınar apartmanı

Feneryolu Mahallesi, Kumbaracılar Sokak, No:1'de bulunmaktadır. Zemin ve altı kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, bej, yeşil, turkuaz ve kırmızı renkler hakimdir. Kare, daire, dikdörtgen, çiçek ve balık formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.31. Karani apartmanı

Caddebostan Mahallesi, Nihat Kızıltan Sokak, No:12'de bulunmaktadır. Zemin ve on kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, bej, turkuaz, yeşil, sarı ve hardal renkler hakimdir. Daire, kare ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.32. Mehmet Bey apartmanı

19 Mayıs Mahallesi, Rıfıkı Bey Sokak, No:11A'da bulunmaktadır. Zemin ve beş kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda bej, krem, siyah, beyaz, yeşil, kırmızı, kahverengi ve turkuaz renkler hakimdir. Kare, daire, dikdörtgen ve üçgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak renk solmaları ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.33. Demirsan apartmanı

Suadiye Mahallesi, Çolak İsmail Sokak, No:47'de bulunmaktadır. Zemin ve dokuz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, beyaz, turuncu, sarı, yeşil, bej, kahverengi ve siyah renkler hakimdir. Kare, üçgen ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak çatlaklar ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.34. Mahur apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Mısra Sokak, No:14'te bulunmaktadır. Zemin ve yedi kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, beyaz, yeşil, sarı, turkuaz, turuncu ve siyah renkler hakimdir. Kare, daire, dikdörtgen ve nazar boncuğu formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları ve renk solmaları tespit edilmiştir.

3.2.35. Milaşlı Cavit Bey apartmanı

Göztepe Mahallesi, Yeşil Bahar Sokak, No:60'ta bulunmaktadır. Zemin ve altı kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda beyaz, yeşil, sarı, turuncu, kahverengi ve siyah renkler hakimdir. Kare, dikdörtgen ve çiçek formlarından

oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.36. İnci apartmanı

Göztepe Mahallesi, Ömer Paşa Sokak, No:55'te bulunmaktadır. Zemin ve on kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, bej, yeşil, hardal, siyah ve turuncu renkler hakimdir. Kare, üçgen, sekizgen ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.37. Savaş apartmanı

Suadiye Mahallesi, Çamlı Sokak, No:51'de bulunmaktadır. Zemin ve sekiz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, beyaz, yeşil, bej, kırmızı, kahverengi ve siyah renkler hakimdir. Kare, üçgen, dikdörtgen ve sekizgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak renk solmaları tespit edilmiştir.

3.2.38. Yeni Bozkır apartmanı

Fenerbahçe Mahallesi, Bozkır Sokak, No:18'de bulunmaktadır. Zemin ve dokuz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, krem, bej, turuncu ve yeşil renkler hakimdir. Üçgen, kare, sekizgen ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserin güncel olarak iyi durumda olduğu tespit edilmiştir.

3.2.39. Sadıkoğlu apartmanı

Suadiye Mahallesi, Çamlı Sokak, No:14'te bulunmaktadır. Zemin ve sekiz kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, beyaz, turuncu, sarı, yeşil, turkuaz, kahverengi ve siyah renkler hakimdir. Kare, daire, üçgen, dikdörtgen ve çiçek formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.40. İhsan Kavukçuoğlu apartmanı

Erenköy Mahallesi, Dilruba Sokak, No:2'de bulunmaktadır. Zemin ve on kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, bej, yeşil, hardal, altın sarısı, turuncu ve siyah renkler hakimdir. Kare, daire, üçgen, dikdörtgen ve kuş formlarından oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.41. Taç apartmanı

Erenköy Mahallesi, Taşmektep Sokak, No:55'te bulunmaktadır. Zemin ve on üç kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, siyah, yeşil, gri, hardal, bej ve turuncu renkler hakimdir. Kare, dikdörtgen, daire, üçgen ve kuş formlarından oluşmaktadır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.42. Yılmaz Köşk apartmanı

Suadiye Mahallesi, Yusuf Çavuş Sokak, No:6'da bulunmaktadır. Zemin ve on kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda krem, beyaz, bordo, sarı, yeşil, mavi, kahverengi ve siyah renkler hakimdir. Ev, mantar, horoz, tavşan, ağaç ve ördek motiflerinden oluşmaktadır. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

3.2.43. Başaran apartmanı

Caddebostan Mahallesi, Mehtap Sokak, No:32'de bulunmaktadır. Zemin ve altı katlı olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, bej, siyah, krem, turkuaz ve turuncu renkler hakimdir. Daire ve dikdörtgen formlarından oluşmaktadır. Özgün eser ve özgün yapı bulunmamaktadır. Kentsel dönüşümü gerçekleştiren İbrahim Demirli İnşaat Firması ile iletişim sağlanmış olup firmanın da duyarlılığı sayesinde pano yıkılmayarak depoya kaldırılmıştır. Eserin yeni yapılacak olan binaya takılacağı belirtilmiştir. Eserde güncel olarak çatlaklar ve malzeme kayıpları tespit edilmiştir.

4. İlgi Adalan'ın Kadıköy Apartmanları Üzerindeki Seramik Pano Eserlerinde Tespit Edilen Durumların Değerlendirilmesi

Kadıköy Bölgesi'nde 1970 yılından itibaren mimarlık-sanat iş birliği sonucu birçok apartmana seramik pano çalışması yapılmıştır. Bu makale kapsamında, İlgi Adalan'ın Kadıköy'de toplam 10 mahallede bulunan 43 apartman için yapmış olduğu seramik pano çalışmaları tespit edilmiş, incelenmiş ve belgelenmiştir. Bu çalışma kapsamında, öncelikle İlgi Adalan'ın yapı üzerine yaptığı ve yapı dışında yaptığı eserler *İlgi Adalan Sanat Anlayışı'nın Oluşum ve Gelişimi* başlıklı bölümde değerlendirilmiştir.

Yapılan saha çalışmaları doğrultusunda Adalan'ın, Kadıköy apartmanları için yapmış olduğu seramik pano eserlerinin yerleri tespit edilmiştir. *İlgi Adalan'ın Kadıköy'de Seramik Panolarının Bulunduğu Apartmanlar* adlı başlıkta eserlerin açık adres bilgilerine yer verilmektedir. Yapıların ve seramik pano eserlerin mevcut bilgileri belirli kriterlere ayrılarak düzenlenmiş ve tablo haline getirilmiştir. Bu tablolarda ilk olarak *Yapının Mimari Özellikleri* ana başlık altında on alt başlığa ayrılmıştır. Bu alt başlıklar; yapı ismi, yapı fotoğrafı, ada/parsel, ruhsat tarihi, iskân tarihi, konum, yapı tipi, malzeme, kat sayısı ve özgünlük durumudur. İkinci ana başlık *Seramik Pano Özellikleri*'dir. Bu ana başlık altında sekiz alt başlığa ayrılmıştır. Bu alt başlıklar; seramik pano fotoğrafı, konum, boyut, malzeme, renk, form, özgünlük durumu ve eser üzerinde sanatçı imzasıdır (Tablo 1 ve Tablo 2).

Tablo 1 ve Tablo 2'de yer alan, Mehtap Apartmanı'nın iç holündeki seramik pano fotoğrafı (Her Umut Ortak Arar, 2021) ve Büyük Kulüp'ün içinde bulunan seramik panoların fotoğrafı (Gezgin, 2002, s. 47), dışındaki 87 fotoğraf makalenin sorumlu yazarının 2022-2023 yıllarında, saha çalışmaları sırasında belgelemiş olduğu kişisel arşivine aittir.

Bu makale kapsamında, İlgi Adalan'ın Kadıköy'de 43 apartmanda bulunan seramik panolarında tespit edilen durumlar Tablo 1 ve Tablo 2'de değerlendirilmiştir. Yapı ve üzerindeki panolar detaylı, farklı kriterlerde değerlendirilerek benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir.

Bu değerlendirmeler sonucunda, sanatçının 1975-1996 yılları arasında Kadıköy'de seramik pano çalışması yapmış olduğu bütün apartmanların yapı malzemesinin benzer olduğu gözlemlenmektedir. Apartmanların kat yüksekliklerine bakıldığında en düşük katlı yapının zemin+3, en yüksek katlı yapının ise zemin+14 olduğu belgelenmiştir.

Eserler incelendiğinde sanatçının üç farklı boyut da pano çalışması yaptığı tespit edilmiştir. Bunlar; bina cephelerinde büyük panolar, yapı dışı giriş ve yapı içi girişlerde ise orta veya küçük boy mimari panolardır. Mimari panolar birbirleriyle karşılaştırıldığında renk ve form bakımından farklılıklar gözlemlenmektedir. Bazı panolarında canlı renkler ve hareketli formlar kullanırken, bazı panolarında ise pastel tonda renkler ve sade formlar kullanılmaktadır. Eserlerinde siyah, turkuaz, sarı, krem, hardal, gri, beyaz, yeşil, bej, kahverengi, kırmızı, mavi, turuncu ve altın sarısı renklere yer verdiği görülmektedir. Seramik panolarında benzer olarak; kare, daire, üçgen, dikdörtgen ve sekizgen gibi geometrik formlar bulundurmaktadır. Bu formlarla birlikte birkaç eserinde; çiçek, ağaç, mantar, nazar boncuğu, kuş, balık, horoz, tavşan, ördek gibi motiflere de yer verdiği görülmektedir. Sanatçının 7 panoda imzası tespit edilmiştir.

Yapı ve üzerindeki panolar incelendiğinde, 1992 yılında ruhsatları alınan; İnci Apartmanı, Savaş Apartmanı ve Yeni Bozkır Apartmanı'ndaki seramik panoların benzerlikleri dikkat çekmektedir. Sanatçının bu üç eserinde; kare, üçgen, dikdörtgen, sekizgen formlara yer verdiği ve genel olarak aynı renkleri kullandığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında, yapılan değerlendirmeler sonucunda yapılar üzerindeki günümüze ulaşan ve ulaşamayan panoların belgelenerek gelecek nesillere ulaştırılması amaçlanmıştır. Bu tespitler sonucunda, 42 panonun günümüze ulaştığı, 1 panonun ise kentsel dönüşüm sonucu koruma altına alındığı belgelenmiştir.

Tablo 1. İlgili Adalan'ın Kadıköy Apartmanları Üzerindeki Seramik Pano Eserlerinde Tespit Edilen Durumlar (Hakan, 2024)

İLGİLİ ADALANIN KADIKÖY APARTMANLARI ÜZERİNDEKİ SERAMİK PANO ESERLERİNDE TESPİT EDİLEN DURUMLAR																	
YAPININ MİMARİ ÖZELLİKLERİ										SERAMİK PANO ÖZELLİKLERİ							
YAPI İSMİ	YAPI FOTOĞRAFI	ADA/ PARSEL	RUHSAT TARİHİ	İSKAN TARİHİ	KONUM	YAPI TİPİ	MALZEME	KAT SAYISI	ÖZGÜNLÜK DURUMU	SERAMİK PANO FOTOĞRAFI	KONUM	BOYUT	MALZEME	RENK	FORM	ÖZGÜNLÜK DURUMU	ESER ÜZERİNDE SANATÇI İMZASI
1. FATİH APARTMANI		368 / 196	1975	1980	CADDEBOSTAN	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 12	ÖZGÜN YAPI		YAPI İÇİNDE GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ, YEŞİL, SİYAH, BEYAZ, KIRMIZI, TURKUAZ, TURUNCU, KAHVERENGİ	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	VAR
2. HEPER APARTMANI		3113 / 82	1976	1980	GOZTEPE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 4	ÖZGÜN YAPI		YAPI CEPHESİNDE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ, BEYAZ, KIRMIZI, TURKUAZ, TURUNCU, KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÖÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
3. GOKTEPE APARTMANI		3111 / 196	1976	1979	FENERYOLU	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 10	ÖZGÜN YAPI		YAPI CEPHESİNDE	ORTA BOY	SERAMİK	BEYAZ, TURUNCU, TURKUAZ	DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
4. TOKER APARTMANI		1148 / 32	1976	1978	FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 4	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	YEŞİL, SİYAH, BEYAZ, TURUNCU, KAHVERENGİ	DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	VAR
5. DİPŞAR APARTMANI		3193 / 3	1977	1983	BOSTANCI	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 4	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE VE YAPI İÇİNDE GİRİŞTE	ORTA BOY VE KÜÇÜK BOY	SERAMİK	BEJ, KREM, TURUNCU, TURKUAZ, KAHVERENGİ	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
6. HAZNEDARBAŞI HACI MEHMET EFENDİ APARTMANI		2956 / 208	1978	1980	FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 14	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ, YEŞİL, SİYAH, BEYAZ, TURUNCU, KAHVERENGİ	DAİRE DİKDÖRTGEN LALE YAPRAK	ÖZGÜN ESER	VAR
7. MEHTAP APARTMANI		79 / 2	1979	1984	CAFERAĞA	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 8	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE VE YAPI İÇİNDE GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ, KREM, BEYAZ, TURUNCU, KAHVERENGİ	KARE DAİRE KUŞ	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
8. ÖNDER APARTMANI		295 / 12	1979	1984	CADDEBOSTAN	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 4	ÖZGÜN YAPI		YAPI CEPHESİNDE	ÇOK BÜYÜK BOY	SERAMİK	GRI, KREM, BEYAZ, KAHVERENGİ	KARE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	VAR
9. BEYAZ EV APARTMANI		1043 / 123	1983		ZÜHTÜPAŞA	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 3	ÖZGÜN YAPI		YAPI CEPHESİNDE	ORTA BOY	SERAMİK	GRI, BEJ, KREM, BEYAZ, KAHVERENGİ	DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
10. BURAK APARTMANI		401 / 105	1985	1988	CADDEBOSTAN	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 5	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	KREM, SİYAH, BEYAZ, TURUNCU, KAHVERENGİ	KUŞ DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
11. GEZİ APARTMANI		1112 / 252	1985	1987	FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 3	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	KREM, BEYAZ, SİYAH, TURUNCU, KAHVERENGİ	DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	VAR
12. PINARBAŞI APARTMANI		265 / 15	1985		ZÜHTÜPAŞA	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 7	ÖZGÜN YAPI		YAPI CEPHESİNDE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	KREM, SİYAH, BEYAZ, KAHVERENGİ	DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
13. ARIF BEY APARTMANI		7 / 27	1986	1989	CAFERAĞA	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 5	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	SİYAH, BEYAZ, KAHVERENGİ	DAİRE	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: ÜMİT GEZGİN, İLGI ADALAN KİTABI
14. BALIKLI APARTMANI		383 / 9	1986	1987	CADDEBOSTAN	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 3	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	KREM, MAVİ, YEŞİL, SİYAH, BEYAZ, KAHVERENGİ	BALIK, KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: ÜMİT GEZGİN, İLGI ADALAN KİTABI
15. ERGUNALP APARTMANI		1148 / 96	1986	1987	FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 5	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	KREM, BEYAZ, SİYAH, TURUNCU, KAHVERENGİ	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
16. ŞAHİNBAŞ APARTMANI		420 / 22	1986	1987	GOZTEPE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 5	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ, KREM, SİYAH, TURUNCU, TURKUAZ, KAHVERENGİ	DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	VAR
17. ARK APARTMANI		3113 / 98	1987	1988	GOZTEPE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 6	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ, KREM, BEYAZ, YEŞİL, SİYAH, HARDAL, TURUNCU, KAHVERENGİ	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
18. ARTEK APARTMANI		381 / 6	1987	1988	ERENKÖY	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 7	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	KREM, YEŞİL, SİYAH, BEYAZ, KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÇİÇEK DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
19. KALAMIŞ APARTMANI		275 / 28	1987		FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 3	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ, BEYAZ, SİYAH, TURUNCU, KAHVERENGİ	DAİRE	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
20. KUYUCU APARTMANI		949 / 80	1987	1990	CADDEBOSTAN	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 14	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ, KREM, BEYAZ, YEŞİL, SİYAH, KIRMIZI, TURKUAZ, TURUNCU, KAHVERENGİ	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
21. LÜTHİ BEY APARTMANI		621 / 131	1987	1989	19 MAYIS	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 5	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ, KREM, SİYAH, BEYAZ, TURUNCU, TURKUAZ, KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÇİÇEK DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: İLGI ADALAN SOZLU BILGI
22. OĞUZ APARTMANI		351 / 14	1987	1989	SUADIYE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 6	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ, SARI, SİYAH, BEYAZ, HARDAL, TURUNCU, KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÖÇGEN ÇİÇEK DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK: ÜMİT GEZGİN, İLGI ADALAN KİTABI

Tablo 2. İlgi Adalan'ın Kadıköy Apartmanları Üzerindeki Seramik Pano Eserlerinde Tespit Edilen Durumlar (Hakan, 2024)

YAPI İSMİ	YAPI FOTOĞRAFI	ADA / PARSEL	RUHSAT TARİHİ	İSKAN TARİHİ	KONUM	YAPI TİPİ	MALZEME	KAT SAYISI	ÖZGÜNLÜK DURUMU	SERAMİK PANO FOTOĞRAFI	KONUM	BOYUT	MALZEME	RENK	FORM	ÖZGÜNLÜK DURUMU	ESER ÜZERİNDE SANATÇI İMZASI
23 MURAT APARTMANI		1214 / 76	1988	1989	SUADIYE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 5	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ KREM SİYAH BEYAZ TURKUAZ KAHVERENGİ	DAİRE ÇİÇEK DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
24 BÜYÜK KULUP		2988 / 103	1988		CADDEBOSTAN	KULÜP	BETONARME	ZEMİN + 2	ÖZGÜN YAPI		YAPI İÇİNDE	ORTA BOY	SERAMİK	KREM SİYAH BEYAZ KAHVERENGİ	KUŞ DAİRE	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - ÜMİT GEZGİN İLGI ADALAN KİTABI
25 BELGE APARTMANI		350 / 23	1989	1990	SUADIYE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 8	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ SARI KREM SİYAH BEYAZ KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - ÜMİT GEZGİN İLGI ADALAN KİTABI
26 HALİL BEY APARTMANI		3143 / 102	1989	1990	19 MAYIS	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 8	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ KREM SİYAH BEYAZ KIRIMZI TURUNCU KAHVERENGİ	KARE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
27 HAYAT APARTMANI		660 / 13	1989	1991	BOSTANCI	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 9	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ KREM SARI YEŞİL SİYAH BEYAZ HARDAL TURUNCU TURKUAZ KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	VAR
28 ZEYNEP APARTMANI		3112 / 87	1989	1991	GÖZTEPE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 4	ÖZGÜN YAPI		YAPI ÇEPIŞİNDE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ KREM YEŞİL SİYAH BEYAZ KAHVERENGİ	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - ÜMİT GEZGİN İLGI ADALAN KİTABI
29 ZİYA BEY APARTMANI		563 / 16	1989	1991	FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 8	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ KREM YEŞİL SİYAH HARDAL TURUNCU TURKUAZ KAHVERENGİ ALTIN SARISI	KARE DAİRE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - ÜMİT GEZGİN İLGI ADALAN KİTABI
30 CİNAR APARTMANI		419 / 38	1990	1992	FENERYOLU	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 6	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	KÜÇÜK BOY	SERAMİK	BEJ BEYAZ YEŞİL KIRIMZI TURKUAZ KAHVERENGİ	KARE DAİRE BALIK ÇİÇEK DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
31 KARANI APARTMANI		2966 / 46	1990	1992	CADDEBOSTAN	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 10	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	KÜÇÜK BOY	SERAMİK	BEJ SARI SİYAH BEYAZ YEŞİL HARDAL TURUNCU TURKUAZ KAHVERENGİ	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
32 MEHMET BEY APARTMANI		621 / 130	1990	1992	19 MAYIS	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 5	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ KREM YEŞİL SİYAH BEYAZ KIRIMZI TURKUAZ KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
33 DEMİRSAN APARTMANI		539 / 26	1991	1993	SUADIYE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 9	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ SARI KREM YEŞİL SİYAH TURUNCU KAHVERENGİ	KARE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
34 MAHUR APARTMANI		3096 / 91	1991	1992	FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 7	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	KREM SARI YEŞİL SİYAH BEYAZ TURKUAZ TURUNCU	KARE DAİRE DİKDÖRTGEN NAZAR BONCUGU	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
35 MİLAŞLI CAVIT BEY APARTMANI		410 / 31	1991	1992	GÖZTEPE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 6	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	KÜÇÜK BOY	SERAMİK	SARI YEŞİL SİYAH BEYAZ TURUNCU KAHVERENGİ	KARE DİKDÖRTGEN ÇİÇEK	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
36 İNCİ APARTMANI		3316 / 15	1992		GÖZTEPE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 10	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ YEŞİL SİYAH BEYAZ HARDAL TURUNCU KAHVERENGİ	KARE DAİRE SEKİZGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
37 SAVAŞ APARTMANI		3202 / 29	1992	1994	SUADIYE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 8	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ KREM YEŞİL SİYAH BEYAZ KIRIMZI KAHVERENGİ	KARE DAİRE SEKİZGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
38 YENİ BOZKIR APARTMANI		562 / 6	1992	1993	FENERBAHÇE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 9	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ KREM YEŞİL SİYAH BEYAZ TURUNCU KAHVERENGİ	KARE DAİRE SEKİZGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
39 SADIKOĞLU APARTMANI		516 / 5	1993		SUADIYE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 8	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	SARI KREM YEŞİL SİYAH BEYAZ TURUNCU KAHVERENGİ	KARE DAİRE ÜÇGEN ÇİÇEK DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
40 İHSAN KAVUKÇUOĞLU APARTMANI		2962 / 211	1994	1995	ERENKÖY	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 10	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ YEŞİL SİYAH BEYAZ HARDAL TURUNCU KAHVERENGİ ALTIN SARISI	KUŞ KARE DAİRE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
41 TAÇ APARTMANI		1434 / 94	1995	1995	ERENKÖY	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 13	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	BEJ GRİ YEŞİL SİYAH BEYAZ HARDAL TURUNCU KAHVERENGİ	KUŞ KARE DAİRE ÜÇGEN DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
42 YILMAZ KÜSK APARTMANI		543 / 12	1996	1997	SUADIYE	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 8	ÖZGÜN YAPI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	BÜYÜK BOY	SERAMİK	SARI KREM MAVİ YEŞİL SİYAH BEYAZ BORDO KAHVERENGİ	EV AĞAÇ ORDEK HOBİZ TAVSAN MANTAR	ÖZGÜN ESER	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI
43 BAŞARAN APARTMANI		981 / 99	İLK RUHSAT: 2023	İLK İSKAN: 1978 İKİNCİ İSKAN: 2023	CADDEBOSTAN	APARTMAN	BETONARME	ZEMİN + 6	ÖZGÜN YAPI YIKILDI		YAPI DIŞINDA GİRİŞTE	ORTA BOY	SERAMİK	BEJ KREM BEYAZ SİYAH TURUNCU KAHVERENGİ	DAİRE DİKDÖRTGEN	ÖZGÜN ESER KORTIMADA YENİ APARTMANA TAKILACAKI SOYLENDİ	YOK, KAYNAK - İLGI ADALAN SOZLU BILGI

4.1. Kadıköy apartmanlarında bulunan panolarının bozulma ve koruma sorunlarının yasal yönetmelikler bağlamında değerlendirilmesi

Yapılar üzerinde bulunan seramik panolar zamanla değişen koşullar ve nedenlerden dolayı bozulmuşlar veya yok olmuşlardır. Alanda yaşayan kullanıcıların, pano sahiplerinin, yakınlarının ve kamunun konunun önemine ve haklarına dair bilinçlendirilmemeleri yok olma ve bozulma sürecini hızlandırmaktadır. Ülkemizde mevcut yasal düzeninde sanat eserlerinin korunmasının kolay olmadığı görülmektedir. 1983 yılında yürürlüğe dâhil olan 2863 sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu* yapıarda bulunan sanat eserleri için ayrıca alınmış bir tescil kararı bulunmuyorsa, özelde koruyan ve sanat eserlerinin bakım ve onarım ilkelerini ifade eden bir yasa niteliği taşımadığı görülmektedir. Yasal mevzuatta oluşan bu eksiklik sebebiyle tescilsiz olan yapılarla birlikte sanat eserlerinin yok olduğu görülmektedir. İstanbul, 4.Levent Mahallesi 2008 yılında kentsel sit alanı olarak kabul edilmiştir. 2012 yılında yapı cephelerinde bulunan sanat eserlerinin yasal koruma altına alınmasına karar verilmiştir. Kişilerin duyarlılığı ve farkındalığı büyük etki oluşturmuştur (Çiftçi ve Tulum 2021, s. 93-94). Kullanıcıların ve alanda yaşayanların bilinçlendirilmesinin önemli olduğu görülmektedir.

Koruma kurullarının yanı sıra, sanatçıların ve varislerin bazı hakları bulunmaktadır. Fakat konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları için eserlerin zarar görmesi ve yıkımları konusu gerçekleştiğinde harekete geçememektedirler (Çiftçi ve Tulum 2021, s. 94). 1951 yılında yürürlüğe giren *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Fikri Haklar, Eser Sahibinin Hakları* başlığı altında, Madde 13'te *Eser sahiplerinin talebi üzerine, bu kanun kapsamında korunan tüm eserlerin kayıt ve tescili yapılabilir ve Adın Belirtilmesi Salahiyeti* başlığında, Madde 15'te *Eser niteliğindeki mimari yapılarda, yazılı istem üzerine eserin görülen bir yerine eser sahibinin uygun göreceği malzeme ile silinmeyecek biçimde eser sahibinin adı yazılır* ibarelerine yer verilmektedir (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1951). Kurumsal veya bireysel başvuru ile 2863 sayılı kanuna göre sanat eseri ya da nitelikli bir yapı ilgili koruma kurumu tarafından tescillenebilmektedir. Yasal düzenlemelerde uluslararası tüzüklerden de faydalanılabilir (Çiftçi ve Tulum 2021, s. 94). 2003'te Zimbabwe'de Viktorya Şelaleri'nde yapılan 14. ICOMOS Genel Kurulunda onaylanmış olan ve 2017 yılında Zeynep Ahunbay'ın çevirisini yapmış olduğu *ICOMOS Duvar Resimlerinin Korunması-Restorasyonu için İlkeler (ICOMOS Principles for The Preservation-Conservation Restoration of Wall Paintings)* başlıklı metinde, diğer sanat eserlerinin de korunmasına yönelik maddeler bulunmaktadır. Madde 5'te *Duvar resimleri binanın veya strüktürün ayrılmaz bir parçasıdır. Dolayısıyla korunmaları mimari yapıtın dokusu ve çevresi ile birlikte ele alınmalıdır. Anıta yapılacak her müdahale duvar resimlerinin özelliklerini ve korunma koşullarını dikkate alınmalıdır* (ICOMOS İlkeleri, 2017, s. 3-4) ifadesi önem teşkil etmektedir.

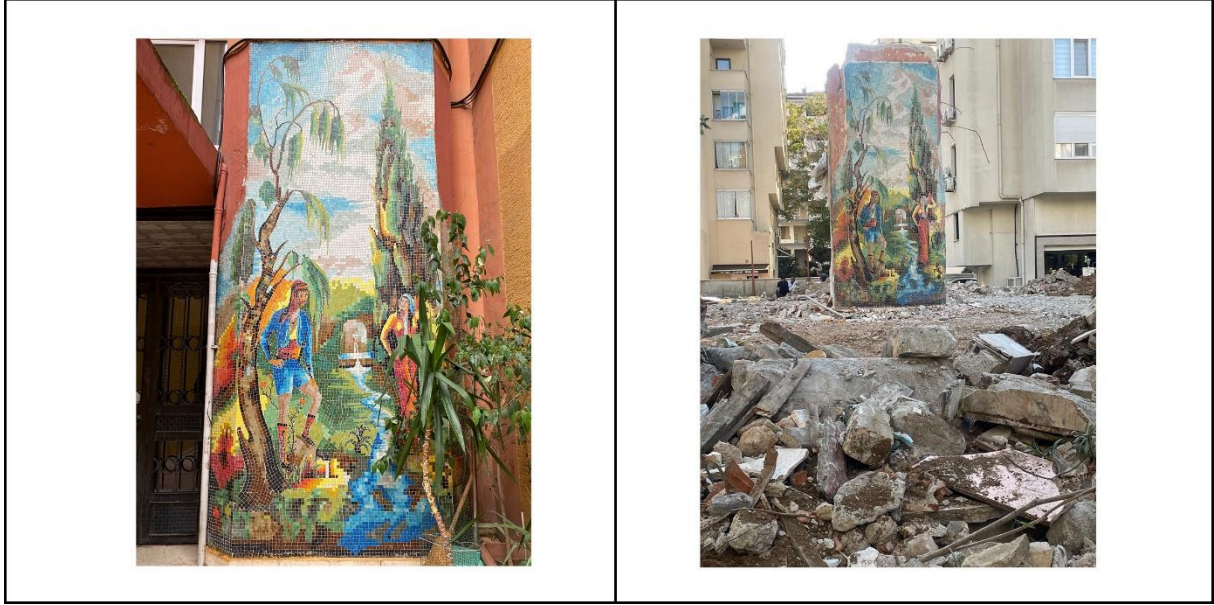
Ayrıca Aynur Çiftçi ve Hande Tulum'un belirttiği üzere, gerekli eğitimlerle kullanıcılar bu konuda bilinçlendirilmeli ve eserlerin korunmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve üniversitelerin gerekli birimleri ile iletişime geçilerek, sanat eserlerinin envanterleri hazırlanarak tescil edilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Yapı cephelerinde uygulanan izolasyon, sıva-boya ve bakım-onarım işlemleri yapılacağı zaman sanat eserlerinin zarar görmemesi için uygun şekilde gerekli önlemler alınmalı, eserler uygun şekilde geçici olarak kapatılmalıdır. Eserler uzman kişiler tarafından onarılmalıdır. Üzerleri niteliksiz eklerle kapatılmamalı, çivi çakılmamalı ve yapıştırma yapılmamalıdır. Şantiye alanlarında çalışanlar tarafından eserler bilinçsizce korunarak bozulmaktadır. Yapı yıkımlarında sanat eserlerinin zarar görmemesi için öncesinde eserlerin kayıt altına alınarak belgelenmelerine, gerekli önlemler doğrultusunda uygun teknikler ile yerlerinden sökülmesine, konservasyon ve restorasyon çalışmalarının yapılmasına ve yeni inşa edilecek yapıda uygun alan üzerinde eser sergilenmelidir (Çiftçi ve Tulum, 2021, s. 94).

Bu kapsamda, Kadıköy Belediyesi sınırlarında riskli yapı olduğu belirlenerek yıkımına karar verilen yapılara ilişkin olarak; vatandaş ve ilgili müdürlük tarafından yapıda seramik, mozaik pano gibi süsleme öğelerinin bulunduğu dair bildirimlerin yapılması sonucu, Kadıköy Belediye Meclisi'nin, 04.03.2024 tarihinde gerçekleşen toplantısında, bu sanat eserlerinin korunmasına, yıkım işleminden önce sanat tarihçisi personeller tarafından eserin üst düzeyde korunarak sökülmesi sağlanarak, yıkımın gerçekleştirilmesine ve sonrasında eserin aynı parsel içinde veya uygun şekilde taşınabileceği bir sergileme alanında yaşatılmasına karar verilmiştir (Kadıköy Belediyesi Meclis Kararı, 2024). Kamu ve resmi kuruluşlar tarafından bilincin artırılmasının sonucunda panoların kurtarıldığı gözlemlenmektedir. Çıkarılan kanunlar sonucunda yok olmaların ve yıkımların önleneyeceği düşünülmektedir.

Örneğin, İzmir Apartmanı'nın dış cephesinde İlgili Adalan'a ait olmayan mozaik pano bulunmaktaydı; fakat kentsel dönüşüm sonucu apartman yıkılarak eserin bulunduğu duvar ortada kalmıştır (Görsel 4). Bunun üzerine, Kadıköy Belediyesi, Koruma Uygulama ve Denetim Büroları ile görüşüldüğünde pano hakkında bilgilerinin bulunduğunu ve onay alındıktan sonra eserin sökülüp korunarak, yeni apartmanda

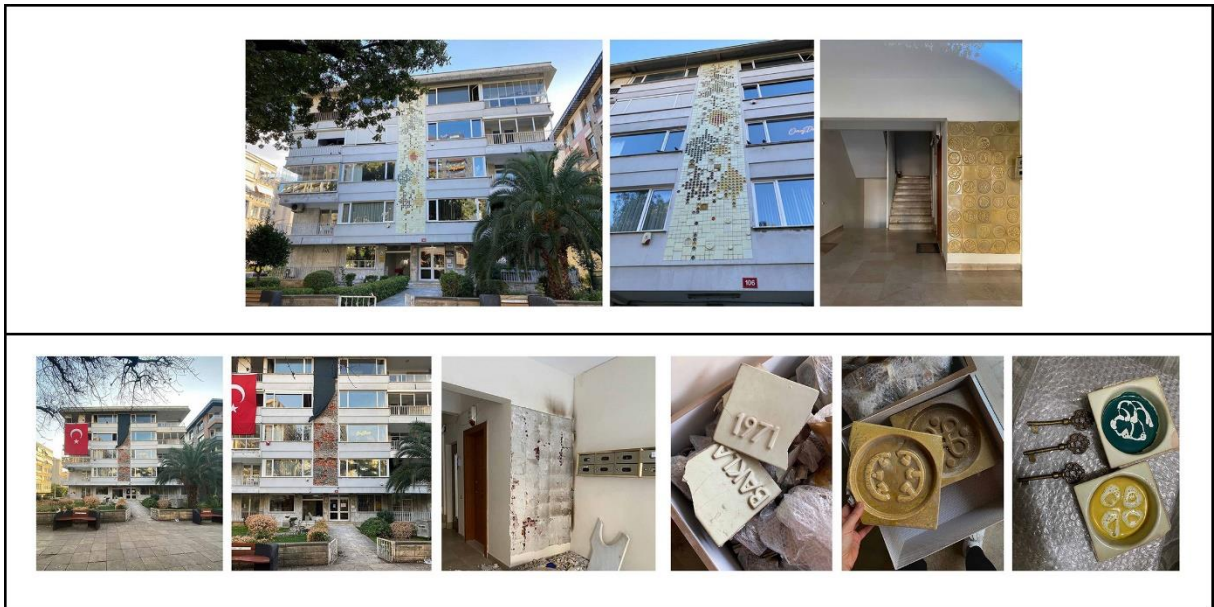
konumlandırılacağı belirtilmiştir. Yaklaşık beş gün sonra eser bozulma tehlikesi bırakılacak şekilde tel ile sarılarak yeni inşaat için kazı çalışmalarına başlanmıştır. Sonrasında eser yerinde gözlemlenmemiştir ve eserin güncel durumu bilinmemektedir.

Buradaki en büyük sorun bu gibi eserlerin nasıl korunmasına dair yeterli ve resmi prosedürlerin olmamasıdır. Ayrıca bu prosedürleri uygulama süreçlerinin uzun olması durumunun eserleri yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bıraktığı sonucu gözlemlenmiştir. Gerekli yasal prosedürler ancak yıkımdan önce planlanırsa eserlerin korunmasının mümkün olacağı düşünülmektedir.

Görsel 4. İzmir Apartmanı Yıkılmadan Önce (Hakan, kişisel arşiv, 2022a) ve Yıkıldıktan Sonra (Öncel, kişisel arşiv, 2023)

Prenses Palas Apartmanı'nın dış cephesinde Erdinç Bakla'ya ait seramik pano bulunmaktaydı; fakat apartman kentsel dönüşüm sonucu yıkılmaktadır. Yüklenici firma Reneva Group'un duyarlı oluşu sayesinde eserin yok olmasına izin verilmeyerek seramikler kurtarılmış olup yeni apartmanda konumlandırılacağı belirtilmiştir (Görsel 5).

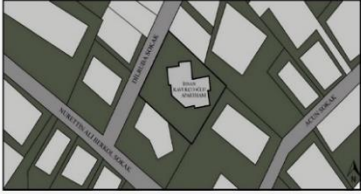
Görsel 5. Prenses Palas Apartmanı Yıkılmadan Önce (Hakan, kişisel arşiv, 2022b) ve Yıkıldıktan Sonra (Hakan, kişisel arşiv, 2023)

Kentsel dönüşüm, eserlerin kaybı için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Panoların tescilsiz olmasından ve korunmamasından kaynaklanan bu sorunlar için eserlerin bir an önce tescillenerek koruma altına alınması gerekmektedir. Başaran ve Prenses Palas apartmanlarının yüklenicilerinin bilinçli oldukları, aslında burada sadece kamu ve kuruluşların değil inşaat şirketlerinin de bu konuda bilinçli olmasının öneminin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

Tescilli bulunmayan sanat eserlerinin korunması ve belgelenmesi bakımından önemli olan bir envanter fişi çalışması hazırlanmıştır (Tablo 3). Bu sayede yok olan eserleri gelecek nesillere aktarırken, mevcutların yok olmadan korunması, restorasyonu ve kentsel dönüşüm yapılarında tekrar kullanılması için belge niteliği taşımaktadır. Envanter fişinde; apartman adı, adres bilgileri, pafta, ada/parsel bilgileri, yapının mimari özellikleri ve seramik pano özellikleri detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Mevcut envanter fişlerinde bir karışıklık söz konusu iken, burada oluşturulmuş olan envanter fişinin kendi içinde kategorilerle detaylandırılması fişin düzenini oluştururken, belgeleme niteliği de oluşturmaktadır. Tasarlanan envanter fişi mevcutta bulunan standart fişlerden farklı olarak; yapı malzemesi, yapı kat sayısı, iskân ve ruhsat yılı, eserin konumu, boyutu, eserde kullanılan form ve renk başlıklarını içermektedir. Sorunların ve bozulmaların detaylı bir şekilde açıklandığı görülmektedir. Her eser için ayrı fiş çalışması hazırlanmalıdır.

Tablo 3. Envanter Öneri Fişi (Hakan, kişisel arşiv, 2024)

AVRUPA KONSEYİ		DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ				ANIT	ENVANTER NO : 01		
TÜRKİYE		KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ					HARİTA NO : 01		
İL : İstanbul		İLÇE : Kadıköy	MAHALLE : Erenköy	SOKAK: Dıruba, No:2	PAFTA : 106/2	ADA : 2962	PARSEL : 211		
YAPININ MİMARİ ÖZELLİKLERİ		YAPI TİPİ : Apartman		KAT SAYISI: Zemin+10		RUHSAT YILI: 1994	MİMARİ ÇAĞI : 20. Yüzyıl		
SERAMİK PANO ÖZELLİKLERİ		MALZEME : Betonarme		ÖZGÜNLÜK DURUMU : Özgün Yapı		İSKAN YILI: 1995	VAKFİYE : Yok		
SERAMİK PANO ÖZELLİKLERİ		KONUM : Yapı Dışında Girişte		MALZEME : Seramik		YAPTIRAN: Sadıkoğlu İnşaat	YAPIM TARİHİ : 1994		
SERAMİK PANO ÖZELLİKLERİ		BOYUT : Büyük Boy		ÖZGÜNLÜK DURUMU : Özgün Eser		YAPAN: İlgili ADALAN	SANATÇI İMZASI : Yok		
PANODA KULLANILAN RENKLER : Kahverengi, Beyaz, Bej, Yeşil, Hardal, Turuncu, Siyah				PANODA KULLANILAN FORMLAR : Kare, Daire, Dikdörtgen, Kuş					
SORUNLAR		KENTSEL DÖNÜŞÜM : Bulunduğu bölge itibari ile kentsel dönüşime girme riski bulunmaktadır. Apartmanın kentsel dönüşime girme riskinden dolayı seramik panonunda yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu görülmektedir.				BOZULMA : Eserde güncel olarak malzeme kayıplarının yaşandığı görülmektedir. Buna ek olarak kuşun göz kısmında ise dökülmenin olduğu tespit edilmiştir.			
KORUMA DEREJESİ		ANITSAL	1	2	3	İYİ	ORTA	KÖTÜ	
KORUMA DEREJESİ		ÇEVRESEL	1	2	3	KORUMA DURUMU		X	
KORUMA DEREJESİ		TESCİL DURUMU				TESCİLSİZ			
YAPI FOTOĞRAFI					SERAMİK PANO FOTOĞRAFI				
									
VAZİYET PLANI					AÇIKLAMA				
					İhsan Kavukçuoğlu Apartmanı, Kadıköy, Erenköy Mahallesi, Dıruba Sokak, No:2'de bulunmaktadır. Zemin ve on kat olan binanın yapı malzemesi betonarmedir. Yapının dış cephesinde girişte İlgili Adalan'a ait seramik pano bulunmaktadır. Panoda kahverengi, beyaz, bej, yeşil, hardal, turuncu ve siyah renkleri hakimdir. Kare, daire, dikdörtgen formlardan ve kuş motifinden oluşan bir sanat eseridir. Özgün eser, özgün yapı üstünde korunarak günümüze ulaşmıştır. Eserde güncel olarak malzeme kayıplarının yaşandığı ve kuşun göz kısmında ise dökülmenin olduğu tespit edilmiştir.				
HAZIRLAYAN :						TARİH : 19.05.2024			
KONTROL EDEN :						TARİH :			

5. Sonuç

İkinci Dünya Savaşı sonrasında mimarlık ve sanat sentezinin ortaya çıkması ile birlikte birçok konuda yeniliklere gidilmiştir. Türkiye'deki mimar ve sanatçıların da bu sentez anlayışını benimseyerek dönemin sanat anlayışına uygun modern, nitelikli yapı örnekleri ve eserler sundukları görülmektedir. Dönemin önemli mimarları ve sanatçıları tarafından mimarlık-sanat birlikteliği farklı şekillerde yorumlanmıştır. 20. yüzyıl Modernizm dönemi yapılmış, üzerinde sanat eseri bulunan bu apartmanlarda farklı sanatçıların seramik ve mozaik pano çalışmaları bulunmaktadır. Geçmişteki mimar-sanatçı ilişkisi ile bütünleşen bu apartmanların kendi içinde yeni bir bellek oluşturarak günümüze kadar bizlere yansıttıkları ve korudukları gözlemlenmektedir. Dönemin mimari üslubunu yansıtmakta olan seramik panoların kentsel dönüşüm sonucu apartmanlarla birlikte yok oldukları görülmektedir. Tescili bulunmayan bu sanat eserlerinin bakım, onarım ve koruma işlemleri yapılamadığı için yok olma tehdidi ile karşı karşıya kaldıkları ve yıpranarak ömürlerinin azaldığı görülmektedir. Eserlerin özgün olarak korunup, gelecek nesillere aktarılması için de gerekli yasal prosedür sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Bu makale kapsamında, mimarlık-sanat sentezini yorumlayan seramik sanatçılarından olan İlgi Adalan'ın sentez sonucu ortaya çıkan seramik pano eserlerinin değerlerinin anlaşılması ve belgelenmesi amaçlanmıştır. Panoların güncel durumları incelenmiş olup, günümüzde mevcut olup olmadığı tespit edilerek değerlendirilmiş ve fotoğraf çekimleri ile belgelenmiştir. Alan çalışması, sanatçı görüşmesi, kurum ve kuruluşlardan resmi bilgi ve belge araştırması, tespitler, değerlendirme, literatür araştırması, yapısal ve ögesel analiz yöntemleri uygulanarak belgeleme işlemleri yapılmıştır. Tescili bulunmayan eserler tescillenerek koruma altına alınmalı, bakım ve onarım işlemleri yapılmalıdır.

Sonuç olarak, Kadıköy'de birçok apartmanda seramik pano eserleri bulunan seramik sanatçısı İlgi Adalan'ın eserlerinin belgelenmesine ve korunmasına dair çalışmalar yapılmıştır. Yapılar ve seramik panolar belli kriterler dahilinde değerlendirilerek tablolar hazırlanmıştır. Yapı üzerindeki eserler kendi içinde değerlendirildiğinde, her bir apartman için farklı bir pano çalışması yapıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda, yapı üzerinde bulunan eserleri ile yapı dışında yapmış olduğu artistik seramik çalışmaları arasında da değerlendirmeler yapılmıştır. Bunun sonucunda, apartmanlar için yapmış olduğu seramik panolarda canlı renkler kullandığı ve geometrik formlarla eseri hareketli hale getirdiği, yapı dışında yapmış olduğu çalışmalarında ise siyah, beyaz ve altın renkleri kullandığı gözlemlenmektedir. Mevcut yasal yönetmelikler bağlamında incelemeler yapılarak yönetmeliklerin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu bakımdan eserlerin belgelenip, korunması için gerekli yasalar ve yönetmelikler düzenlenerek koruma işlemleri sağlanmalı ve bu konuda bilinç arttırılmalıdır. Eserlerin korunması adına güncel olarak Kadıköy Belediyesi tarafından yeni bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun neticesinde seramik panoların yıkılmasının önleneyeği düşünülmektedir. Mevcutta bulunan standart fişlerin yetersiz olduğu tespit edilerek, standart fişlerden farklı olarak yeni envanter fişi çalışması hazırlanmıştır. Bu sayede yok olan eserlerin belgelenerek gelecek nesillere ulaştırılması, mevcutların kentsel dönüşüm ile yapılan yeni yapılarda tekrar sergilenerek toplumsal hafızanın ve eserin korunması, modernizm dönemi seramik yapılara dair toplumsal bilincin arttırılması, kurum ve kuruluşların koruma bağlamında yasalar çıkararak eserlerin korunmasının sağlanmasının mümkün olacağı düşünülmektedir. Makale kapsamında, eserlerin nasıl korunması gerektiğine dair öneriler sunulmuştur. Bu veriler ışığında, bizlere buldukları dönemin sanat anlayışını sunan panolara dair söylemler ve belgeler üretmenin hem eserlerin korunması hem de gelecek için önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Can, Ö. C. (2018). *Ankara'da kamusal alanlardaki seramik duvar panoları* (Tez No: 492368) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=B8mJyWGP85AHNdYrUFxBA&no=soGwQWeCS9TOMGFdUr2vwQ>
- Cezar, M. (1983). Güzel Sanatlar Akademisi'nden 100. yılda Mimar Sinan Üniversitesi'ne. Zeki Sönmez (Ed.), *Güzel Sanatlar Eğitiminde 100 Yıl*, 5-84, Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
<https://acikerisim.msgsu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.14124/6275>
- Çiftçi, A., ve Tulum, H. (2021). Mimarlık ve sanat birlikteliğinde bir kadın sanatçı: Suhendan Uluğ. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (23), 77-98.
<https://doi.org/10.22520/tubaked.2021.23.004>

- Duymaz, A. Ş. (1998). Osmanlı devrinden günümüze Kütahya çini ve seramiği. *II. Uluslararası Kütahya Çini Sempozyumu*, 35-51, 14-16 Ekim 1998.
- Erkol, İ. (2009). *Utarit İzgi ve Türkiye'de modern mimarlık* (Tez No: 251747) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ltBOaAUZTPKkmzMV6L5zsw&no=2FL3BmDwy0auSSnvnM6_A
- Erman, D. O. (2010). Cumhuriyet Sonrası Türk Seramik Sanatının Çağdaşlaşma Süreci. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(6), 77-93. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/20661/220413>
- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951, Aralık 5). *T.C. Resmî Gazete*, 7981, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5846&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>
- Gezgin, Ü. (2002). *İlgi Adalan*. Bilim Sanat Galerisi Yayınları.
- Gül, S. N., Alacalı, M. H. ve Özkeçeci, İ. (2014). Çağdaş mimari yapılarda seramik panolar ve Yıldız Teknik Üniversitesi kongre ve kültür merkezi uygulaması. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 4(4), 71-81. <https://openaccess.iku.edu.tr/server/api/core/bitstreams/f8a079cb-2c5f-4f79-9c55-4a8dd7e7dbe6/content>
- Hakan, B. (2022a). *İzmir Apartmanı Yıkılmadan Önce* [Görsel 4]. Kişisel arşiv.
- Hakan, B. (2022b). *Prences Palas Apartmanı Yıkılmadan Önce* [Görsel 5]. Kişisel arşiv.
- Hakan, B. (2023). *Prences Palas Apartmanı Yıkıldıktan Sonra* [Görsel 5]. Kişisel arşiv.
- Hakan, B. (2024). *Envanter Öneri Fişi* [Tablo 3]. Kişisel arşiv.
- Öncel, F. (2023). *İzmir Apartmanı Yıkıldıktan Sonra* [Görsel 4]. Kişisel arşiv.
- Her Umut Ortak Arar (2021, 7 Ocak). *Mehtap Apartmanı*. <https://www.herumutortakarar.com/mehtap-apartmani/>
- ICOMOS. (2017). *Duvar resimlerinin korunması- restorasyonu için ICOMOS ilkeleri* (Z. Ahunbay. Çev.). https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0533768001536913431.pdf
- İlgi Adalan Arşivi. (2023a). *Eskiz çalışmaları*. <https://www.ilgiadalan.com/items>
- İlgi Adalan Arşivi. (2023b). *İhsan Bey apartmanı*. https://www.ilgiadalan.com/items/ila_pnl_039
- İlgi Adalan Arşivi. (2023c). *İlter apartmanı*. https://www.ilgiadalan.com/items/ila_pnl_041
- Kadıköy Belediyesi Meclis Kararı. (2024). İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün, 25.01.2024 gün ve E-38354364-020-2026250 sayılı, Kentsel dönüşüm kapsamında yıkılan yapılarda yer alan süsleme öğelerinin korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili teklifi. <https://kadikoyapi.kadikoy.bel.tr/ea6afd22424c47749b24dda708f9fbc5.pdf>
- Kan Ülkü, G. (2019). Mimarlık ve sanat iş birliği: Brüksel EXPO'58 Türkiye Pavyonu. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 497-516. <https://doi.org/10.21733/ibad.642992>
- Kılıç, A. C. (1998). *Eski Anadolu Kültürlerinden Yararlanılarak Çağdaş Bir Yapıda Seramik Pano Uygulaması* (Tez No: 74549) [Sanatta yeterlilik tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=C9RturGliFDqEKqV8dgshQ&no=C9RturGliFDqEKqV8dgshQ>
- Okur, E. (2005). İlgi Adalan ve Formları Üzerine. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 16(22), 75-79. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/888/266963.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Rössler, P. ve Otto, E. (2018). Frauen am Bauhaus: Wegweisende künstlerinnen der moderne. *Knesebeck Von Dem GmbH*.
- Seramik Arşivi. (2023,15 Mart). Seramik sanatçıları: Çamurdaki sır: İlgi Adalan, TRT 2, Sezen Ünal, 27 Aralık 1998. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=GgrRi-UIRYs&t=3s>
- Susamoğlu, F. (2014). Modernizm sonrası seramik geleneği ve malzemeye sadakat. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(14), 121-129. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/20653/220353>

- Torrent, H. (2010). On Modern architecture and synthesis of the arts: Dilemmas, Approaches, Vicissitudes. *Docomomo Journal*, (42), 6-13. https://www.docomomo.pt/wp-content/uploads/2019/04/DocomomoJournal42_2010_HTorrent.pdf
- Tulum, H. (2019). Melih Koray mimarlığında mimarlık-sanat ilişkisi: Mehtap Apartmanı ve Hitit Apartmanı örneği, 6. *Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi*, 105-112, 26-27 Nisan 2019. https://www.academia.edu/39832212/Melih_Koray_Mimarlık_Sanat_İlişkisi_Mehtap_Apartmanı_ve_Hitit_Apartmanı_Örneği
- Tulum, H. ve Güney, E. E. (2018). Kentsel bellekte mimarlık ve sanat ilişkisinin rolü. *Tasarım ve Bellek Temalı Ulusal Tasarım Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 104-112, 29-30 Eylül 2018. https://www.academia.edu/37514509/KENTSEL_BELLEKTE_MIMARLIK_VE_SANAT_ILISKISININ_ROLU

Teşekkür

Yazarlar, sanatçı İlgi Adalan'a teşekkürlerini sunmaktadırlar.